

FALAKA

AHMET RASİM

DÜNYA KLASİKLERİ - 17

İlköğretime tavsiyeli
100 temel eserden

HOCA KORKUSU: FALAKA

Ben bu korkuyu yarım yüzyıl önce İstanbul'da görmüştüm. Oldukça yaygındı. Çocuklar sadece kendi okullarındaki hocalardan korkmazdı. Başka okulların hocalarından da korkardı. Bana öyle geliyor ki okulların kalfasından hizmetlisine, en akıllı öğrencisinden en yaramazına herkes hocalarından korkardı. Annelerin, “En azından gündüzleri başımdan gitsin. Yandım bu oğlanın elinden” diye yakınmasının ardından babaların kollarından tuttuğu gibi okula götürdüğü, sonra “Hoca Efendi! Eti senin, kemiği benim” dediği delikanlılar bile hocanın sesini duyunca ne yapacaklarını bilemezdi.

Şimdi ben okuyucularıma bu korkuyu nasıl anlatabayım? O zamanlarda bir çocuk için korkunun pek çok çeşidi vardı. Çünkü çocuk lâf anlamaya, lâf söylemeye korku ile başlardı.

Henüz yürümeyi bilmeyen, kucakta gezdirilen bir çocuk bile elini bir mangal ateşine uzatsa herkes bir ağzdan, “Cızz!” diye atılırdı. Eğer minimini bir bebek

eline bir şey geçirip de ağzına götürmeye çalışsa annesi, dadısı, birkaç yaş büyük ablası, komşu hanım kısacası kim görse “Öğ! Kaka!” diye bağırarak zavallıyı korkuturdu.

Zamanla, “Haydi git havhav, benim oğlum uyuyacak!” “Ay, havhavlar geliyor... Kapa kızım gözünü!” uyarıları başlardı. Hatta bunları ara sıra, “Maaav!” sesleriyle kaba kedi taklitleri izlerdi. Ardından bebek büyüyüp emeklemeye başlayınca “Gel bana gel!” denir, eğer bebecik hızlı yürümeye gayret ederse de “Pat olursun!” “Uf olursun!” korkutması ortaya çıkardı...

Korkuların en büyüklerinden birisi de hırsızlardandı. Önceleri bir “Hırsız var!..” çığlığı bütün mahalleyi dimdik ayağa kaldırırdı. Koca bir semti derin uykulardan uyandırırdu. Kadınları olduğu yerde bayıltır, cesur bilinen erkeklerin sesi kısılırdı.

Hepsi bir yana, hoca korkusu bambaşka bir korkuydu. Kendisini tam anlamıyla hissettirirdi. Ben, daha okula başlamadan karşıımızdaki evde oturan Hoca Efendi’yi gizli gizli gözetlerdim.

Her sabah aynı saatte kapısı açılırdı. Toprak avlunun loşluğu arasında beyaz sarığı belirirdi. Yanları çember, uçları da Hacivat’inki gibi yukarıya kıvrık akça sakalı görünürdü. Mevsim yaz ise üzerinde genellikle uzunca hırkası bulunurdu. Gömleğini de üzerinden hiç çıkarmazdı. Belinde kuşak, ayağında kurşun renkli şalvar, onun üzerinde ayağındaki el örmesi çorabının yarı yarıya içinde kaybolduğu siyah namaz ayakkabıları...

Mevsim kış ise, başındaki vişneçürüğü renkli atkısı hiç eksik olmazdı. Evinden sırtındaki kırk yıllık abası,

babadan kalma kürkü ve mest kundurasıyla çıkardı. Bazen Besmele'deki 's' harfleri kulağıma kadar gelirdi. Kolları sarkık, başı önde, ağır ağır yürürdü. Ben, küçük olmama rağmen içime yerleşmiş bir korkuyla geri çekilirdim. Hatta kapının önünde bulunduğum zaman onu görür görmez içeriye kaçırdım. Kapıyı hızla kapatır, bir daha da dışarıya çıkamazdım.

Annem kandillerde beni ona el öpmeye gönderirdi. Çocukluk merakı! Elini öperken hissedirdim ki yumuşacık. Gözleri cana yakın; yüzü gülümseme dolu... Ağzından, "Çok yaşa evlâdım. Elini öpenler çok olsun!" sözleri çıkardı. Bununla birlikte bu güzellikler toplamı insan, beni okula gitmek için ne kandırabilir, ne de içimde ilgi uyandırabilirdi. Çünkü okula gitmesem de kulaklarımla duyuyordum. Daha bir dakika önce sesten durulmayan okul, onun kapıdan girmesiyle birlikte çit çıkmayan bir yere dönüyordu.

O çocukluğumla bile anlıyordum, hocanın korkulacak bir yanı vardı. Ama ne türlü bir korkunçluk? Çocukluktaki duygularımla bunu bir türlü çözemiordum. Hoca dayağını ana baba dayağından daha zorlu buluyordum. Üstelik hocanın dövecek araçları daha boldu. Bir söylentiye göre vurduğu yerlerde gül biten acayip bir varlıktı hoca.

Sözün kısası, günümüzün deyimiyle saygıdeğer bir korku! Ama korku!

ÂMİN'E DOĞRU

Ben bu saygıdeğer korkunun en etkisizinden en korkuncuna kadar, hepsini tanıdım. Ve sonra karşılığında zedelenmiş bir hâlde durduktan sonra, senelerce tatlı sertine tutuldum.

Bu eğitim aşamasının en etkisiz olanı komşu hoca-nın korkusuydu. Ben komşu hoca-nın evine gire çıka, elini öpüp duasını ala ala günün birinde elimi hocaya kaptırdım.

Okulu günde belki beş on defa dışarıdan görür-düm. Ama içine girmemişim. “Gir!” deseler de bir-denbire dalacak değildim. Çocukluk pisboğazlığı işte! Bir gün bakkaldan iğde mi aldım, yoksa fındık mı hatırlamıyorum, her neyse aldığım yemişi geveleyip dururken karşımda hocayı gördüm. Derhâl yemişleri cebe indirdim. “Hoca Efendi öpeyim!” diyerek elimi uzattım. Elini verdi, öptüm. Ama bu kez her zamanki gibi elimi bırakmadı. Güzel yüzlü bir kişi olduğu için gülümseyince daha bir alımlı olurdu. Birkaç adım el ele gittikten sonra bana dedi ki:

– Sen daha okula başlamayacak mısın?

Gerçekten biliyorum ki ne evet dedim ne de hayır. İşte o zaman bu zaman, bu durum bende alışkanlık hâlini aldı. Bilemediğim, sonunu göremediğim sorulara karşılık vermem. Okulun kapısına kadar o durumda yürüdük. Hoca burada, “Haydi yukarı çıkalım... Biraz otur, gel, yine git” dedi. Hemen boyun eğdim. Girdik. Yine el eleydik. Dikçe bir merdiven, sağ taraftaki büyük pencerelerle aydınlanıyordu. Dokuz on basamak çıktıktan sonra iki kanadı ardına kadar açık bir kapıdan geniş bir odaya geçtik.

Bir bakışta gördüm. Küçük küçük rahlelerin* önünde, minderler üstüne oturmuş benim kadar on beş yirmi çocuk sessiz sessiz okuyor. Bunların ortasında da her zaman görüp tanıdığım, Mümin Kalfa da geziyor.

Hoca Efendi beni kendi yerine kadar götürdü. Bu sırada çocukların hepsi de bana bakıyorlardı. İçlerinden oyun arkadaşlarım olanlar gülümsüyorlardı. Hoca'nın yeri kapıdan girilince ta karşıya gelen, içi sedir döşeli kuytu bir köşeydi. Hoca rahleyi çekti, sedirine geçti. Beni de rahlenin sağ tarafındaki ufak bir mindere oturttu.

Anladım. Küçüktüm ama cin gibiydim. Hoca beni okula “misafir” getirmişti. Bana gülümseyerek baktıktan sonra “Tebarekeçiler!” diye bağırdı. İki üç çocuk ellerinde cüzlerle gelip rahleye sıralandı. Galiba bunlar üçüzdü. Üçü de hep birlikte okudu. Onlar kalktı. Ötekiler geldi. Onlar da okudular, kalktılar.

* Rahle: Kuran-ı Kerim okumak için kullanılan bir çeşit sehpa.

Hoca yine bağırdı. Bu kez de “Mushafçılar” geldi. Bunlar birer birer okuyorlardı. Hem de okumaları çok sürdü. Ben de yerimde kurtlanıyordum. Bunlar da bitince mi, yoksa biraz daha mı durduk hatırlamıyorum, derken hoca kalktı, ben de kalktım. Yine elimden tuttu. Uyuşuk bacaklarımla yürüyordum. Mektepten çıktık. Zaten evimiz otuz kırk adım ötedeydi. Ben bizim eve, hoca kendi evine girdi, ayrıldık.

Kapıyı çaldım, açıldı. Annemde bir surat bir surat. Sonra sert bir soru:

– Sen neredeydin bakayım?

Rahmetli... Dövmezdi ama fena hâlde gözümü yıldırmıştı. Ondan korkardım.

– Söyle diyorum, neredeydin?

– Şeydedim...

– Yine o viranede, değil mi?

– Vallahi değil...

– Sus, yemin etme... Ben sana, “Yemin etme, inan olsun, del!” diye kaç defadır tembih ediyorum... Dur, şunun ağzına biber...

– Anneciğim, inan olsun, Hoca Efendi beni mektebe...

Birdenbire sert çıkan annem, Hoca Efendi der demez, kesildi... Yavaşladı.

– Hoca Efendi, beni mektebe götürdü.

– Onu söylesene! Mektepte ne yaptın?

– Hiç... Beni yanında oturttu... Çocuklar geldiler... Okudular...

– Beğendin mi?

Bu soruya kesinlikle olumsuz bir cevap veremedim.

– Beğendim. Hem de Hoca Efendi kimseyi dövmedi.

– Okuyanı, uslu duranı neden dövsün? Aksine sever. İstersen seni mektebe başlatayım.

Meğer annemin “İstersen seni mektebe başlatayım” demesinin bir sebebi varmış. Bunu ancak Darüşşafaka’yı bitirdikten sonra kavrayabildim. Her kimden duymuşsa, “Çocuk kısmı zorla okumazmış, hevesli istekli olmalıymış.”

Evet, öyle söylemişti:

– İstersen seni mektebe başlatayım.

Rahmetli sütninem benim her işime karışırdı. Yine karıştı...

– Hanım bana böyle dese, ben gider başlarım. En iyisinden yeni elbiseler, başta altınlı fesler, ayakta gıcır gıcır ayakkabılar... Yan tarafında sırmalı cüz kesesi.* Kim istemez. Sana bir minder yaparım, oturdu mu başın tavana değer! Herkes de maşallah der! Hem okuyanın ağzı misk kokar. Çünkü her gece uykuda melekler onu öper, dedi.

Daha sonra anneme dönerek:

– Hanım, benim oğlum hiç istemez olur mu?

– İstersin değil mi oğlum?

Biraz önce okula gidip de dayak, tokat falan görmediğim için:

---

* Cüz kesesi: Elifba ve Kuran-ı Kerim koymak için kullanılan bir çeşit çanta.